

AA-3601

Seat No. _____

M. Phil. (Edu.) Examination

April/May – 2003

**Methods of Advanced Educational Research &
Statistics : Paper - I
(Compulsory)**

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

- સૂચના : (૧) પ્રશ્નો કાળજીપૂર્વક વાંચો અને ઉત્તરો મુદ્દાસર લખો. અપ્રસ્તુત લખાણ માટે ગુણ કાપવામાં આવશે.
(૨) બન્ને વિભાગના ઉત્તરો અલગ-અલગ ઉત્તરવહીમાં લખો.

વિભાગ – ૧

- ૧ (અ) અને (બ)નો ઉત્તર લખો. પ્રત્યેક ઉત્તર આશરે ૭૫૦ શબ્દોમાં લખો :
(અ) દસ્તાવેજીકરણ એટલે શું ? તેનાં પ્રકારો ઉદાહરણસહ વર્ણવો. દસ્તાવેજીકરણના ૧૫ ઉપયોગો જણાવો.

અથવા

- (અ) શૈક્ષણિક સંશોધનમાં જ્ઞાન મીમાંસાના ઐક્યના સંદર્ભમાં વિરોધાત્મક વૈવિધ્ય ૧૫ પ્રબંધ અંગેની વિસ્તૃત ચર્ચા કરો.
(બ) જ્ઞાન વિનિયોગ એટલે શું ? સંશોધિત જ્ઞાનના વિનિયોગની જરૂરિયાતો ૧૫ જણાવો જ્ઞાનના વિનિયોગ માટેના ડન અને હોલ્ટ્ઝનરના પ્રસ્તાવો વર્ણવો.

અથવા

- (બ) નૃવંશશાસ્ત્રીય સંશોધનના સંદર્ભમાં નીચેના મુદ્દાઓની ચર્ચા કરો : ૧૫
(૧) સંશોધકની સામાજિક ભૂમિકા
(૨) આત્મલક્ષીપણું
(૩) પરિણામોની યથાર્થતા.

- ૨ નીચેના પૈકી ગમે તે પાંચના ઉત્તરો લખો. પ્રત્યેક ઉત્તર આશરે ૧૫૦ શબ્દોમાં લખો : ૨૦
- (ક) કાયદેસરનું સંશોધન એટલે શું ? તેની લાક્ષણિકતાઓ જણાવો.
- (ખ) નિદર્શ માટેની યાદચ્છિકરણની પદ્ધતિઓ વર્ણવો.
- (ગ) અતિબોધના માપનની પદ્ધતિઓ વર્ણવો.
- (ઘ) દમિત ચલ એટલે શું ? તેનાં પ્રકાર વર્ણવો.
- (ચ) ભારતમાં નીતિ ઘડતરનાં મોડેલની ચર્ચા કરો.
- (છ) વિચરણ પૃથક્કરણ અને સહવિચરણ પૃથક્કરણનો તફાવત સ્પષ્ટ કરો.
- (જ) પ્રસારણ સાતત્ય વર્ણવો.

વિભાગ – ૨

- ૩ નીચેના પૈકી ગમે તે બેના ઉત્તરો લખો. પ્રત્યેક ઉત્તર આશરે ૪૦૦ શબ્દોમાં લખો : ૨૦
- (ક) સામાજિક સંશોધનમાં થયેલા ફેરફારોના સંદર્ભમાં ભાષાનું સ્વરૂપ તથા સામાજિક પ્રક્રિયાનું સ્વરૂપ વર્ણવો.
- (ખ) માનવીય અભ્યાસોના પુરાવાઓના વિશ્લેષણ દ્વારા મળેલાં પરિણામોની ચકાસણી માટે માઈલ્સ અને હરબરમેને સૂચવેલા નુસખાઓ વર્ણવો.
- (ગ) સંશોધિત જ્ઞાનના ઉપયોગ માટે વેજે સૂચવેલા અભિગમો જણાવો. આ પૈકીના ચાર અભિગમો ઉદાહરણસહ વર્ણવો.
- ૪ નીચેના પૈકી ગમે તે પાંચના ઉત્તર લખો. પ્રત્યેક ઉત્તર આશરે ૨૫૦ શબ્દોમાં લખો : ૩૦
- (ક) ૧૮૭૫ થી ૧૯૦૦ સુધીનો શૈક્ષણિક સંશોધનના ઇતિહાસનો તબક્કો વર્ણવો.
- (ખ) સહભાગી સંશોધન એટલે શું ? તેનું મહત્ત્વ જણાવો.
- (ગ) ઉત્કલ્પના એટલે શું ? તેના પ્રકાર જણાવો. ઉત્કલ્પનાની ચકાસણી માટેની આંકડાશાસ્ત્રીય પદ્ધતિઓનાં નામ આપો.
- (ઘ) હેવલોકના સંઘાણ પ્રતિમાનનું આકૃતિસહ વર્ણન કરો.
- (ચ) MTMM વિશ્લેષણ માટેનો સહસંબંધ આ વ્યૂહ રજૂ કરી તેની મદદથી મળતા વિવિધ સંબંધો વર્ણવો.
- (છ) ક્વાઝી પ્રાયોગિક પદ્ધતિનાં પગથિયાં વર્ણવો.
- (જ) માર્ગ પૃથક્કરણ એટલે શું ? તેની સાથે સંકળાયેલાં પરિબળો વર્ણવો.

ENGLISH VERSION

- Instructions :** (i) Read the questions carefully and write your answers precisely. Marks will be deducted for irrelevant matter.
- (ii) Answer to **each** section should be written in **separate** answer-book.

SECTION - I

- 1** Answer (a) and (b). Each answer should be in about 750 words :
- (a) What is Documentation ? Describe its type with illustrations. State uses of documentation. **15**
- OR**
- (a) Discuss the Oppositional Diversity Thesis in the context of Epistemological of unity of educational research at length. **15**
- (b) What is knowledge diffusion ? State need of diffusion of researched-knowledge. Discuss the praposal of Dun and Holtzner for knowledge diffusion. **15**
- OR**
- (b) Discuss the following points in the light of Ethnographical research **15**
- (i) Social role of a researcher
- (ii) Subjectivity
- (iii) Validity of results.
- 2** Answer any **five** of the following. Each answer should be in about **150** words : **20**
- (a) What is legimatory research ? State its characteristics.
- (b) Describe methods for rendomisation for drawing a sample.
- (c) Describe the methods of measurement of metacognition.
- (d) What is suppressor variable ? Describe its type.

- (e) Discuss the model for policy-development in India.
- (f) Clarify the difference between ANOVA and ANCOVA.
- (g) Describe the diffusion continuum.

SECTION - II

3 Answer any **two** of the following. Each answer should be **20**
in about **400** words :

- (a) Describe the Nature of language and Nature of social process in the context of changes occurred in social research.
- (b) Describe the tactics stated by Miles and Harbarman to testify the results gained by analysis of evidences in Humanistic research.
- (c) State approaches suggested by Weiss for the utilization of knowledge. Explain any four of it with illustration.

4 Answer any **five** of the following. Each answer should be **30**
in about **250** words :

- (a) Describe the history of educational research during 1875 to 1900 A.D.
- (b) What is participatory research ? State its importance.
- (c) What is hypothesis ? State its type. Give names of statistical methods used for testify hypothesis.
- (d) Describe the linkage model given by Havelock along with diagram.
- (e) Produce correlation matrix for MTMM and describe various relations with the help of the said matrix.
- (f) Describe steps involved in Quasi-Experimental Design.
- (g) What is Path Analysis ? Describe factors related to it.